

ועדת גורן

פרוטוקול

מישיבה מיום 10.12.2009

נוכחים: חברי הועדה: כב' השופט (בדימוס) אורי גורן, יו"ר הועדה
מר אביגדור קהלני
כב' השופט (בדימוס) ד"ר גבריאל קלינג
פרופ' יוסי תמיר
גב' אסתר דומיניסיני
משקיף מטעם משהב"ט: עו"ד נחמה פרלמן
משקיף מטעם משרד האוצר: גב' ליאת ניקריטין
משקיף מטעם צה"ל: סרן נגר יובל
מרכז הוועדה: מר אביהו דיסטלמן

הופיע בפני הוועדה: ד"ר יונה בר גור - יו"ר סניף רמת השרון

נוכחים נוספים: מר אריה מועלם - סמנכ"ל וראש אגף משפחות והנצחה
מר יוסף לוטנברג - יו"ר סניף 'יד לבנים' בת"א
גורמים נוספים.

הופעתו בפני הוועדה של מר יונה בר גור, יו"ר סניף 'יד לבנים' ברמת השרון

יונה בר גור : צהרים טובים לכם. שמי יונה בר גור, אני יו"ר סניף 'יד לבנים' ברמה"ש. בננו זיו, נפל ב-1.5.1996 כשהיה מ"פ בצנחנים, בתאונת דרכים, כאשר הנהג שלו נרדס לכמה שניות. ומאז אנחנו חיים במונחים של 'לפני' ו'אחרי'. כמובן שאני חבר בארגון 'יד לבנים' והתנדבתי, או הסכמתי ברצון ובמידה רבה אפילו, בנכונות רבה, להיות יו"ר סניף 'יד לבנים' ברמה"ש, תפקיד שאני ממלא כבר משנת 2000 נדמה לי.

אני רוצה, ברשותכם, להציג כמה נקודות בקצרה, שקשורות לנושא המובהק שהוועדה הזו אמורה לדון, ואולי אני רק אתחיל במשפט אחד ואגיד שאילו הייתי משפטן – ואני לא משפטן – הייתי מנסה לדבר במונחים של דיון מקדמי ולא דיון מקדמי. מפני שבסה"כ, לפי וועדת ברודט שמהווה חלק מה-terms of reference של הפעילות של הוועדה הזאת, אנחנו לא צריכים להיות כאן.

אנחנו לא צריכים להיות כאן, מפני שהוועדה הזאת הציגה שלוש קטגוריות: קטיגוריה אחת של חיילים בשירות חובה, שהם יוצאים מכלל הגישה שאומרת שיש אפליה בין סוגים שונים של נפילה; וכמובן משרתי קבע, גם את זה היא ציינה, הם יהיו לפי האחוזים שלהם. כך שנשארה, בסה"כ, אוכלוסיה חלקית, אולי, של אוכלוסית משרתי המילואים, שכרגע לא נגעו בה.

אבל אוכלוסית חיילי הקבע, כתוב במפורש – אבל יכול להיות שאתם לא מאמצים את הגישה הזאת, או לא חייבים לאמץ את הגישה הזאת. אבל אני מעלה את זה. אני מעלה את זה

בנקודה אחת, אני רוצה להגיד שני דברים בהקשר הכולל של הנושא, של אפליה בין סוגים שונים של נפילה. והשאלה העקרונית ביותר, היא האם אנחנו מתגמלים את המשפחות השכולות לפי אופי השירות, או אופי הנפילה, מהות השירות או מהות הנפילה? זאת אחת מהשאלות. דוגמא מובהקת: קצין קרבי, שנתיים נמצא בשדה (דוגמא תיאורטית, אבל היא קיימת), שנתיים נמצא בשדה והוא עדיין בשירות חובה או בשירות כזה, וביום ששי בערב, unfortunately, יוצא ממכונתו ונפגע ונהרג. לא מגיע לו שום דבר על זה שהוא ישב שנתיים בשדה? הוא כבר לא על תקן של נפילה מבצעית? זאת אומרת, זו נקודה משמעותית אחת, שאני לא יכול לקבל את הנושא שהאפליה הזאת היא על בסיס של אופי הנפילה ולא אופי השירות. ויש דוגמאות נוספות: האם מהנדס בפרוייקט 'מרכבה' הוא מבצעי או לא מבצעי? הוא לא מסוכן, אולי, אבל הוא מבצעי. אביגדור קהלני: למה אתה מעלה את זה, אני לא כל כך הבנתי. כי אין בעיה עכשיו?

יונה בר גור: אין בעיה.

אביגדור קהלני: לא, למה אתה מעלה את זה כרגע? כי אתה מעלה את זה כסוגיה ש-?

יונה בר גור: אני מבין ש- אתם לא דנים בנושא של אבחנה בין סוגי נפילה שונים?

א. גורן, יו"ר: וודאי,

יונה בר גור: אז לכן אני מעלה.

א. גורן, יו"ר: בינתיים אתה מדבר לעניין.

אביגדור קהלני: סליחה, אני מבין מתוך מה שאתה מעלה את זה, כי אתה

חושש שתהיה הבדלה. כלומר-

יונה בר גור : המלצה- ה- terms of reference של הוועדה הזאת, כפי שקראתי אותה, מתייחסת לדו"ח וועדת ברודט, ודו"ח וועדת ברודט כתוב שם במילים כאלו או אחרות, על הצורך באפליה בין אופי נפילה מבצעי ולא מבצעי. ולכן אני מעלה את זה. אבל אם אני נפלתי לתוך משהו שלא ראוי, אז- אביגדור קהלני : חשבתי שאתה מבין שכבר התקבלה החלטה, יונה בר גור : לא, להיפך, אני מתמודד עם זה.

הערה שניה, שגם היא משמעותית לי, והיא מתייחסת גם למנכ"לית הביטוח הלאומי.

בוועדת ברודט – ואנחנו עשויים להיתפש לדבר הזה – הטענה היא, אין צורך באבחנה בין מישהו שנפגע בתאונה אזרחית, אבל כשהוא היה משרת בצבא. מה פתאום? למה יש זכויות שונות? ואני טוען, שב-1950 החוקים שקבעו את הנושא של התגמולים וזה, מדובר על זה שהמדינה חייבת חוב מוסרי לאלו שהקדישו את חייהם. אנחנו לא מדברים על ביטחון סוציאלי למשפחות השכולות, אנחנו מדברים על חוב מוסרי.

התפישה הבסיסית בדבר מחוייבות המדינה למי שנפגע בשליחותה, מהווה את המדיניות הכוללת של הפעילות בתחום השיקום. ולכן, אסור לנסות. אפילו, להשוות את כללי המשחק שבין אלו שנמצאים בחסות הביטוח הלאומי מסיבות ראויות, לבין אלו, משפחות שכולות שהמקום שהם נמצאים בו, המדינה כפי ש- ואני מצטט "חייבת להם חוב מוסרי". וזה ניסוח לדעתי, מדהים וחזק, ולא משנה כרגע איך הוא נפל. הוא היה בשירות צבאי.

אני אשלים את ה- ובזה אשלים רק עוד נקודה אחת,

ברשותכם.

(משתהה) אני חושב ששתי הנקודות האלו- יש מספר נקודות נוספות שאנחנו נציג אותם בנייר, אחרי שנקבל החלטה בתחום הזה.

אני רק רוצה להגיד שני דברים נוספים, ברשותכם. קודם כל, החשיבה היא להפריד בין אלו שנפלו מבצעי ובין אלו שלא נפלו מבצעי. עכשיו, אני כבר לא מדבר איך להגדיר מה זה מבצעי ומה לא מבצעי. ואני לא צריך לתת דוגמאות, כל אחד מבין לבד את הנסיבות שיכולות להיות מבצעי או לא מבצעי, וכל משפחה שכולה שחס וחלילה יקרה לה משהו, תבוא עם עו"ד ותתבע את מערכת הביטחון על זה שהגדירו את נפילת יקירה במונחים של לא מבצעי.

והצעד הבא, חס וחלילה, זה אחרי ש- אנחנו רק אחרי 60 שנה. עוד 30 שנה יכולים- וידברו על זה אח"כ – יכולים להיות הפרדה בין בתי הקברות הצבאיים. מי שנפל מבצעי ומי שלא נפל מבצעי, עקב שירותם או בעת שירותם. ואח"כ גם יהיו שני ארגוני יד לבנים', ארגון יד לבנים' אחד שעובד מול משהב"ט, וארגון יד לבנים' שעובד מול הביטוח הלאומי. איך הדברים האלו מתקבלים!?

אני מאוד מציע שהדבר הזה לא יקבל אפילו- שלא יתייחסו לזה בצורה להרוויח או לא להרוויח, לחסוך כספים במונחים האלו זה לא דבר ראוי.

הערה אחרונה ברשותכם, ואני מסיים בזה: אחרי כל הדברים האלה, שאני אומר מה העתיד, שאני גורס שהעתיד צריך להיות כפי שאני מבין אותו וכפי שכולנו מבינים אותו, אני רוצה לחזור לעוול משווע שקיים במערכת מזה 21 שנה.

בשנת 1988, הכנסת קיבלה חוק שבו השווה את התנאים של אלו שנפלו עקב שירותם, לאלו שנפלו בעת שירותם. האבחנה, אני חושב, ברורה. אם לא, אני מוכן להסביר את זה בשני משפטים.

קודם היתה אבחנה: אלו שנפלו בעת שירותם, כמו למשל מחלות, מתאבדים ותאונות דרכים אזרחיות וכל מיני מקרים כאלו, הם לא נפלו עקב שירותם, אלא נפלו בעת שירותם. והם לא זכו לתגמולים. הם הוכרו כחללי צה"ל, מבחינת הנצחה, מבחינת זימונים ליום הזכרון, אבל המדינה לא הסכימה לתת להם תגמולים.

ב-1988, התקבלה בכנסת חקיקה שהשוותה את שתי האוכלוסיות האלו, שהיא מזכירה לנו את הנושא שעולה מחדש.

הצרה היתה, שבחקיקה של 1988, היתה תחולתה מאותו היום שהחוק הזה נתקבל. כלומר, כל המשפחות שהוגדרו בעת שירותם' מלפני 1988, לא זכו לתיקון. מאז 1988 אין אבחנה בין שתי האוכלוסיות האלו, כולם זכאים לאותן ההטבות ולאותה התייחסות של משהב"ט, של ארגון יד לבנים', של כל המערכת.

אלו שהיו מלפני 1988, נשארו מקופחים בצורה בלתי רגילה, לטעמי. אני לא שייך לזה. ארגון יד לבנים' הקים וועדה בראשותי בנושא הזה. אנחנו מנסים לפעול על-מנת לפצות את ה-600 משפחות שנשארו עדיין. לא יותר מזה, 600 משפחות שכולות. סדר גודל של 600 משפחות שכולות שהן עדיין נמצאות בתוקף בעת שירותם' מלפני 1988, ואנחנו גורסים שהגיע הזמן לפחות להכיר בהם, ולתגמל מהם החל מכאן. לא

רטרואקטיבית – אנחנו לא מדברים רטרואקטיבית, ותאמינו לי, בכדי שלתת לכם את הדוגמא הקלאסית שאני מבין, אצלי ביישוב שלי, והיישוב שלי נחשב ליישוב כאילו 'צפוני', קצת אמיד, אבל יש גם אוכלוסיות פחות אמידות ובראשית שנות ה-80, שני חיילים גרים אחד ליד השני, בשכונה מהקשות ביותר ברמה"ש, שניהם שרתו יחד בתור שלמים בצה"ל. שניהם חזרו משירותם בצבא, במכונית צבאית. אחד הבחורים נכנס הביתה והחליף בגדים, השני לא נכנס הביתה. זה שהחליף בגדים – לא מוכר, זה שלא החליף בגדים מוכר לתגמולים. סליחה, רציתי להוסיף שהם המשיכו בנסיעתם, היתה תאונת דרכים, ושניהם נהרגו. ואני רוצה לציין את הנקודה הזאת, היא חשובה לנו מאוד, אנחנו רוצים לאפשר למשפחות האלו- בתקופה האחרונה הם הולכים ומזדקנים והולכים ומתמעטים, לקבל את זה.

א. גורן, יו"ר: תודה רבה.

אתה אמרת שאתה לא משפטן, אבל הטיעון שלך היה חצי משפטני. דיברת על חוקים ופירוש חוקים, כך שבתור משפטנים הבנו אותך.

יונה בר גור: זה רק מחמיא לי.

א. גורן, יו"ר: הבנו טוב את מה שאמרת, אם כי הסוף הוא לא בדיוק המנדט שלנו, אבל שמענו בסבלנות ונחשוב על זה.

אלי בן-שם: יש לנו עוד נושא שאני רוצה שהיו"ר סניף ייד לבנים' ת"א יעלה, נושא-

לפני זה שתי הערות, לגבי מה שיונה דיבר. יש כל שנה כ- (השנה לשמחתי זה ירד), כ-40 מתאבדים. כל 10 ימים מתאבד חייל בצה"ל. זה נתון מדהים שהציבור לא מודע לזה. ודווקא

הטיפול במשפחות האלה הוא הרבה יותר קשה מהטיפול במשפחות שנפלו בקרב או בפעילות מבצעית. כי לנו, משפחות שהילדים הלכו ונהרגו בפעילות מבצעית, אנחנו מקבלים את זה. משפחות של מתאבדים, בדרך כלל, מחפשים אשמים. ועד שהצבא, לפעמים נותן את ההכרה ואת הזה, זה לוקח שנה וחצי עד שמוציאים דו"ח. המשפחות האלה, להיפך, הטיפול בהם הוא הרבה יותר קשה מהטיפול במשפחות הרגילות. כך שאני חושב, שבאמת צריכים להכיר בכולם וכך אנחנו עושים אצלנו בארגון.

נושא נוסף שאני רוצה לציין, שבאמת זה גולת הכותרת שלנו ודילגתי עליו, אנחנו היום בבתי יד לבנים, בשיתוף של צה"ל ומשהב"ט, אנחנו בונים תוכנית לימוד בנושא של הנחלת מורשת. אנחנו רואים את ההשתמטות בנושא מאוד חשוב מבחינתנו, וזה נושא של חוסר חינוך וחוסר הנחלת מורשת. אביגדור עוזר לנו הרבה בעניין הזה, אם היו עוד כמה כמוהו זה היה עוזר לנו הרבה, אבל זו מהות הפעילות שלנו. אנחנו היום גם הופכים את כל בתי יד לבנים לבתי נוער. בתי יד לבנים בזמנו, היו בתי-אני קורא לזה בתי מקדש. ההורים לא רצו שייכנסו לשם-

א. גורן, יו"ר : לא, היו טכסים צבאיים רגילים, של שירות סדיר.
אלי בן-שם : היום הבתים האלה, כל התפישה שלנו היום, בתי תרבות. בעפולה זה בי"ס למוזיקה ומחול, אין לנו שום בעיה. רק לראות את הנוער נכנס לבית ואז הוא גם נכנס לאולם הנצחה וזה המטרה שלנו. ואנחנו, את התוכנית לימוד הזאת- לשמחתי, זה בשיתוף משרד החינוך, ואנחנו נתחיל בתחילת שנה הבאה להעביר את זה בכל בתי הספר.

עכשיו, נושא אחרון שאנחנו רוצים להעלות, זה הקבורה בבתי קברות צבאיים, ומי זכאי לקבורה.

א. דומיניסיני: אולי ברשותך, אלי, לפני שאתה מעלה, אולי שאלה אליך ד"ר בר גור. אתה התייחסת לעניין של 'בעת ועקב', אי הצורך לקיים את האבחנה. שאתה מבקש לא להבחין. מכל מקום, באותה קטיגוריה, שאלה נוספת שאלה לא התייחסת – או אתה אלי – לגבי סוגי האוכלוסיות מהארגונים השונים, כי הרי יש שב"ס, ויש הכנסת, וכו' וכו', אז לזה, אם היית יכול, בבקשה, גם להתייחס, מה עמדת הארגון בסוגיה הזאת.

אלי בן-שם: זה בדיוק הנושא של הקבורה,

א. דומיניסיני: לא, אבל אנחנו רוצים לדעת, לא לגבי הקבורה-

יונה בר גור: אני אתן לו לענות.